

СУЧАСНА ЛЕКЦІЯ: ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

MODERN LECTURE: INNOVATIVE TRENDS IN BLENDED LEARNING

У статті приділено увагу теоретико-методичним засадам удосконалення методик і педагогічних технік проведення сучасної лекції у форматі змішаного навчання у професійній освіті. Наголошено на необхідності дотримання загальних педагогічних і дидактичних принципів у процесі вивчення навчальних дисциплін. На основі аналізу психолого-педагогічних наукових першоджерел та прикладних досліджень встановлено, що серед основних сучасних тенденцій оновлення традиційних методів навчання є такі, зокрема, як: цифровізація, інтеграція, використання штучного інтелекту та інтернет-платформ для спільної діяльності, реалізація персональної цифрової траєкторії навчання, спільне навчання та взаємонавчання на засадах соціально-аксіологічного підходу. Обґрунтовано актуальність та необхідність реновації традиційних «контактних» лекційних та практично-семінарських навчальних занять у процесі фахової підготовки. Висвітлено й розкрито окремі соціально-аксіологічні аспекти сучасних методичних тенденцій проведення лекційних занять у процесі фахового навчання у змішаному форматі (blended learning) в закладі вищої освіти. Схарактеризовано результати опитування здобувачів освіти щодо їх очікувань і ставлень щодо сучасної академічної лекції. Встановлено, що опитані студенти закладу вищої освіти в абсолютній більшості позитивно ставляться до традиційних занять (лекцій, практикумів та семінарів), та вбачають у такій роботі великі можливості для розвитку навичок соціалізації здобувачів освіти. Зазначено, що у здобувачів освіти існує потреба додаткових навичок навчальної роботи на лекційних заняттях, у тому числі й конспектування, академічної бесіди, тематичних навчальних діалогів, публічних виступів, створення лекційних презентацій тощо. Зроблено висновок, що сучасна лекція в умовах змішаного навчання має великі дидактичні ресурси для забезпечення цілей і завдань фахової підготовки здобувачів освіти у вищій школі. Для удосконалення традиційних «контактних» навчальних занять доцільним є збільшення інструментів і методичних засобів інтерактивного та соціально-аксіологічного змісту.

Ключові слова: професійна освіта, студенти, змішане навчання, лекція, методи навчання, дидактичні ресурси, штучний

інтелект, соціально-аксіологічний аспект, професійна аксіосфера.

The article focuses on the theoretical and methodological foundations for improving the methods and pedagogical techniques of conducting a modern lecture in the format of blended learning in vocational education. The author emphasizes the need to comply with general pedagogical and didactic principles in the process of studying academic disciplines.

Based on the analysis of psychological and pedagogical scientific sources and applied research, it is established that the main modern trends in updating traditional teaching methods include, in particular, digitalization, integration, the use of artificial intelligence and Internet platforms for joint activities, the implementation of a personal digital learning trajectory, cooperative learning and mutual learning based on a socio-axiological approach. The relevance and necessity of renovation of traditional "contact" lectures and practical seminars in the process of professional training are substantiated. Some social and axiological aspects of modern methodological trends in conducting lectures in the process of professional training in a blended learning format in a higher education institution are highlighted and revealed.

The results of a survey of students on their expectations and attitudes towards the modern academic lecture are characterized. It is established that the surveyed students of higher education institutions in the vast majority have a positive attitude towards traditional classes (lectures, workshops and seminars), and see in such work great opportunities for the development of socialization skills of students. It is noted that there is a need for additional skills of educational work in lecture classes, including note-taking, academic conversation, thematic educational dialogues, public speaking, creation of lecture presentations, etc.

It is concluded that the modern lecture in the conditions of blended learning has great didactic resources to ensure the goals and objectives of professional training of students in higher education. To improve the traditional "contact" classes, it is advisable to increase the tools and methodological means of interactive and social and axiological content.

Key words: vocational education, students, blended learning, lecture, teaching methods, didactic resources, artificial intelligence, social and axiological aspect, professional axiosphere.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/76.25>

Ковальчук Г.О.,

докт. пед. наук,
професор кафедри філософії
та педагогіки
Національного транспортного
університету

Дзюбенко В.О.,

магістр спеціальності
«Професійна освіта (транспорт)»
кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного
університету

Ковернік В.О.,

магістр спеціальності
«Професійна освіта (транспорт)»
кафедра філософії та педагогіки
Національного транспортного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В сучасних умовах інноваційного розвитку різноманітних форм і методів реалізації професійної освіти в Україні, особливо з урахуванням цифрової трансформації усіх суспільних та освітніх процесів, особливі вимоги постали перед викладачами фахової підготовки студентів у закладах вищої освіти. Зниження мотивації молоді до здобуття вищої освіти в умовах воєнного часу в нашій країні,

труднощі та перепони доступу до навчальних та соціально-освітніх ресурсів, швидке застарівання професійно значимої прикладної інформації ситуаційного характеру – ці та інші чинники актуалізують проблему інновацій та інтеграції методів навчання у фаховій освіті, зокрема так званих «контактних» – лекційних та практично-семінарських занять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реновації традиційних методів навчання

та контактних навчальних занять в умовах цифрової суспільної трансформації досліджували багато українських учених педагогів та психологів, з урахуванням загальних педагогічних та дидактичних принципів і потреб модернізації фахової освіти на шляху до євроінтеграції українського суспільства. Зокрема, корифей української національної педагогіки, академік Семен Устимович Гончаренко наголошував [3], що методичні пошуки повинні відповідати потребам розбудови національної системи освіти, виробляти нові технології навчання, в яких реалізувалися б мета й принципи нашої освітньої системи, допомагати студентів оволодіти професією, при цьому сама ідеологія навчання повинна бути демократичною, гуманною та об'єктивною на засадах поваги до людської гідності учня. Учений зазначав: «... пряме й конкретне служіння потребам школи, що є покликанням методики, пов'язане з подоланням відомих труднощів і суперечностей у її розвитку. Методику завжди підстерігає небезпека набутти вузькоутилітарного, чисто прагматичного характеру, звестися до "розробок" і "рекомендацій", втративши здатність до наукових узагальнень, до виявлення закономірностей. Не менш небезпечною є й друга крайність: втратити живий зв'язок з реальною практикою, зайнятися побудовою, а часто просто фантазуванням шляхів, прийомів, "всеперемагаючих" методів навчання, моделей чи модулів навчально-виховного процесу, які успішно функціонують лише на папері» [3]. До методичних недоліків традиційного навчання С. Гончаренко відносив такі: надмірне переважання здобувачів освіти фактологічним матеріалом, який мало що дає для їхнього загального розвитку; недостатня увага до розвитку творчих здібностей учнів; надто повільні й несміливі кроки на шляху переходу від інформаційно-репродуктивного навчання до особистісно-орієнтованого; відсутність конкретних заходів щодо цілеорієнтованого використання в навчальному процесі педагогічних інновацій, передусім комп'ютерних та інформаційних технологій. Здійснений нами аналіз психолого-педагогічних першоджерел дає підстави стверджувати, що традиційні (так звані «контактні») навчальні заняття, передусім лекційні та практично-семінарські, й дотепер залишаються основними засобами педагогічного впливу, при цьому зазнаючи суттєвих трансформацій із застосуванням цифрових технологій, штучного інтелекту й соціальних платформ. Водночас, дослідники підкреслюють, що над усіма новітніми дидактичними засобами впевнено підноситься живе слово Вчителя – «*Verba Magistri*», об'єднує, координує і спрямовує їх (О.М. Беляєва) [1]. Дослідниця зауважує, що академічна лекція забезпечує науковий рівень підготовки студентів, системність, логічну завершеність та фундаментальність наукового сприйняття навчального матеріалу.

Про соціально-аксіологічні можливості лекційних занять як форми соціальної взаємодії йдеться у дослідженні Кучер В.В. [6]. Тут наголошується, що в умовах війни суттєво погіршуються навички соціалізації молоді, необхідні для ефективного та повноцінного формування соціально-громадської компетенції, вони можуть страждати від зовнішніх умов, перепон та небезпек, спричинених війною, посідаючи не першочергове місце у важливості за виживання. «Контактні» навчальні заняття (лекційні та практично-семінарські) створюють підстави й можливості для тематичної та мотиваційної співпраці, адже комунікація часто є одним з найважливіших чинників, що допомагають людині підтримувати відповідний емоційний та психологічний стани, необхідні для навчання та розвитку.

Проблеми упровадження цифрових технологій у традиційний навчально-освітній процес та формування цифрової компетентності працівників досліджують багато українських і закордонних фахівців (Биков В., Д. Галкін, М. Жалдак, М. Лещенко, Ю. Жук, М. Нетреба та ін.). Основні аспекти цифровізації в освіті в умовах війни висвітлюють українські вчені Гриньова М.В., Хоменко Л.Г. [4]. Вони зазначають, що цифрова трансформація в освіті допомагає закладам вищої освіти адаптуватися до нових викликів і готувати фахівців, що відповідають сучасним потребам суспільства. «Університети та педагоги активно користуються онлайн-ресурсами для доступу до освітніх матеріалів, електронних бібліотек, відеолекцій, вебінарів тощо. Це дозволяє усім учасникам освітнього процесу продовжувати освіту навіть при відсутності доступу до традиційних бібліотек та аудиторій» [4]. Однак, часто цифровізацію розглядають як модний тренд, обмежуючись поверхневими застосуваннями для оцінювання знань учнів або візуалізації освітнього матеріалу за допомогою хмарних технологій, цифрової обробки даних та програмного забезпечення.

Дослідники (Нагірний В.В., Попадич О.О., Прокопенко І.В., Стечевич Л.К.) значну увагу приділяють необхідності інтеграції традиційних та новітніх методів і технологій навчання [7; 9]. На думку вказаних вчених: «Методи, прийоми і засоби навчання перебувають у діалектичному зв'язку і створюють певну систему впливу на учнів та студентів. Внутрішня змістовна сутність методів, прийомів і засобів навчання, їх використання зумовлені метою і завданнями навчання. Метод навчання містить визначений засіб навчання – явища навколишньої дійсності, які вихователь підпорядковує своєму впливу та використовує у вихованні» [9]. При цьому, методи навчання, які використовує викладач, не лише пов'язані між собою та з методами інших навчальних дисциплін, а й трансформуються у такій системі. Інтеграційна трансформація методів

навчання передбачає взаємозв'язки цих методів, використання їх у цілості, створення відповідної бази, критеріїв відбору та алгоритмів поєднання (на засадах інтеграції цих зв'язків) у професійній діяльності майбутнього фахівця. Основним тут, вважають дослідники, є дотримання науково-обґрунтованих основ інтеграції. Тобто методи мають бути не випадковими, а укладатися в систему, що відповідає цілям і змісту фахового навчання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду й аналізу вагомих для нашого дослідження вищевказаних та багатьох інших першоджерел можемо узагальнити, що проблема реновації традиційних (лекційних та практично-семінарських) занять у фаховій підготовці студентів усе ще потребує подальших досліджень і на теоретичному, і на прикладному рівнях з урахуванням сучасних соціально-психологічних та методичних тенденцій. Недостатньо розкрито аксіологічні можливості лекційних занять в умовах онлайн та змішаного навчання – особливо в часи воєнного стану в Україні.

Метою статті є висвітлення сучасних методичних тенденцій проведення лекційних занять у процесі фахового навчання у змішаному форматі (*blended learning*) на засадах інтерактивності й цифровізації.

Виклад основного матеріалу. Академічна лекція – одна з найдавніших і найпоширеніших форм навчальних занять і методів навчання у вищій школі, яка передбачає науково-обґрунтований логічно-завершений виклад навчального матеріалу (теми, питання), побудований на певних методологічних засадах, наукових і загальних дидактичних принципах [10]. Лекції призначені для формування у студентів системи наукових знань з певної теми (галузі), визначення подальших напрямів самостійної роботи студентів, змісту і завдань для інших наступних видів навчальних занять (практичних, семінарських тощо).

О. Семенов виокремлено такі принципи академічної лекції [10]: *професійної значущості*, який виявляється в повідомленні необхідних відомостей зі сфери професійної діяльності; *науковості* – полягає у дослідженні об'єктивного (істинного) змісту речей і явищ та їх взаємодії; *новизни професійно орієнтованої інформації*, її пізнавальної цінності, наявності нових знань, обґрунтованих у фундаментальних або прикладних наукових дослідженнях і розкритих в авторській концепції; *доступності*, зрозумілості, легкості сприйняття інформації, відповідності повідомлення комунікативній сприйнятливості користувача; *змістової завершеності*, який реалізується в цілісності розкриття окреслених завдань; *інтертекстуальності*, суть якого – у діалозі із чужою смисловою позицією, у взаємодії «своїї» і чужої мови (залученні до авторського міркування).

До *дидактичних цілей* лекції відносять: виклад і забезпечення засвоєння нових академічних чи прикладних знань; узагальнення та систематизація набутих знань; розширення наукового світогляду здобувачів освіти, формування їх професійної аксіосфери; розвиток пізнавальної та професійної мотивації тощо. Аксіологічний аспект лекційних занять полягає в тому, що викладач-лектор на своєму робочому місці реалізує завдання громадянського та морально-ціннісного виховання здобувачів освіти; демонструє професійну та соціальну відданість і стратегічну суспільну спрямованість навчання і розвитку.

Виділяють певні ознаки лекції, як навчального методу і форми навчального заняття, що реалізують сучасні вимоги дидактики вищої школи (Т. Туркот [10]). Серед таких ознак лекції: 1) науковий виклад великого обсягу сучасної наукової інформації, що чітко систематизована, концентрована, методично грамотно опрацьована; 2) обґрунтованість і доказовість суджень; 3) достатня кількість фактів, прикладів, текстів, документів, які ілюструють основні тези лекції; 4) логічність і лаконічність викладу матеріалу; 5) аналіз різних дослідницьких поглядів на проблему; 6) вичерпне висвітлення наукової проблеми чи теми. Серед критичних зауважень до лекції переважають такі, що нібито лекція «привчає до пасивного, некритичного сприйняття чужих думок (при цьому *чим кращий лектор, тим більша вірогідність такого явища*); відвідування лекцій привчає до школярства і відбиває потяг до самостійних занять; студенти неоднаково сприймають лекційний матеріал, часто записують слова лектора механічно, не усвідомлюючи і не аналізуючи їх...» [10].

Для подолання пасивності й механістичності сприйняття лекційних (теоретичних) матеріалів широко й ефективно практикується інтерактивний підхід у навчанні [1; 7; 8; 10; 12]. Як зазначає дослідниця Огренич М.А. [8], «організація інтерактивного навчання (від англ. *«interaction»* - *взаємодія*) передбачає проведення інтерактивних лекцій, рольових ігор, створення проблемних ситуацій, проведення парних та групових дискусій, обов'язкову самостійну роботу, використання техніки модерації, «круглого столу», мозкового штурму, кейс-методу тощо» на основі контексту життєвих ситуацій [8, с. 162]. Сучасна інтерактивна лекція відрізняється від традиційної двохстороннім потоком інформації (від педагога і від студентів), містить проблемні питання з боку викладача, виділяється евристичним типом навчання, допускає обговорення теми, що викликала труднощі для розуміння, або зацікавила студентів. Інтерактивна лекція включає імпровізовані виступи студентів з теми лекції. Метою інтерактивної лекції є не тільки представлення інформації та її активне засвоєння студентами, а й обмін думками щодо

розглядуваних питань. Лекційна форма навчання при переході до наступних практично-семінарських занять доповнюється дискусіями, доповідями, обговореннями або іншими формами інтерактивності, які роблять засвоєння знань і навичок більш продуктивним і надають студентам частину функцій керування навчанням [8]. Інтерактивний підхід до проведення лекційних занять докорінно змінює модель поведінки викладача і студента: надає студентам можливість стати головними суб'єктами процесу навчання; змінюється традиційний погляд на роль лектора, який виступає не лише у ролі джерела інформації чи її ретранслятора, але й організатора дискусії, фасилітатора, консультанта, авторитетної особи, яка забезпечує корекцію засвоєного матеріалу. Інтерактивна лекція – це спосіб організації навчання через дію. Студенти вчаться активно співпрацювати один з одним; їхня діяльність є колективно розподіленою, а результат – колективно отриманим: одночасно груповим і особистісним. Реалізація інтерактивного підходу на традиційному занятті передбачає такі кроки: 1) Представлення викладачем плану розгляду теми чи предметного питання (в усній формі, у формі відеофільму, показу слайдів, аудіо-презентації тощо); 2) Спілкування (з викладачем або обговорення в парах отриманого матеріалу); 3) Обробка інформації (конспект-схема лекційного матеріалу і питань, які можуть викликати дискусію, індивідуальні, парні та групові вправи); 4) Моніторинг-контроль з боку викладача (у формі узагальнення, міні-тесту або ситуаційного міні-опитування в процесі лекції); 5) Обговорення інформації (в парах, малих групах, потім перед усією аудиторією); 6) Підведення підсумків. Отже, інтерактивна лекція побудована на активній взаємодії студентів між собою, з оточенням, з викладачем шляхом діалогу/полілогу, взаємонавчання. У процесі діалогічного навчання студенти навчаються зважувати альтернативні думки, приймати продуктивні рішення [8].

Як наголошує українська психологиня Широка А. О., «...Інтерактивна лекція, на відміну від класичної, передбачає, що у студентів значно активніша роль.... Перед викладачем більше не стоїть завдання будь-якою ціною утримувати їхню увагу, натомість, створюючи таку лекцію, потрібно: (1) Розділити лекцію на окремі змістові частини (2) У проміжках між цими частинами запланувати завдання, які б спонукали студентів думати» [12]. Завдання можуть бути орієнтовані на самостійну чи парну роботу, роботу в малих групах чи обговорення з цілою групою. Авторка наводить деякі приклади завдань для розвитку інтерактивності [12]:

– *Робота в парі*. Студенти порівнюють свої конспекти лекції та взаємодоповнюють їх, а також придумують запитання щодо вивченого.

– *Вільне пригадування та запитання*. Студенти записують те, що запам'ятали до певного моменту лекції, а також запитання до вивченого.

– *Написання рефлексії на почуте-побачене*. Студенти пишуть про особисту реакцію (думки, переживання), а тоді кілька охочих розповідають про свої враження назагал (3–4 хв).

– *Розв'язання проблеми*. Студенти розв'язують якусь рівняння чи виконують вправу, пов'язану з лекцією, після чого викладач випадковим чином опитує студентів чи групи щодо отриманих відповідей (5 хв).

– *Створення тестових запитань*. Студенти самі складають запитання до тесту, який виконують згодом (1 питання – 1 хв).

– *Послухай-запиши, порівняй-допиши-запитай*. Спочатку студенти лише слухають лекцію, потім записують в зошити все, що запам'ятали, і свої запитання (3 хв). Після цього відбувається робота в парах – студенти порівнюють записи одне одного та дописують те, що пропустили, і відповідають на запитання одне одного (3 хв).

– *Створення візуального представлення фрагменту лекції*. Це може бути коцептуальна мапа, мапа думок, мапа роздумів, графічне представлення, діаграма, картинка, графік чи матриця, при цьому робота може бути індивідуальною, в парах чи малих групах.

– *Обговорення випадку*. Студенти читають короткий випадок (1–4 абзаци), до якого потрібно застосувати знання щойно прослуханої лекції.

– *Обговорення запитання* в парах чи міні-групах, щоб застосувати, проаналізувати зміст лекції чи синтезувати її з попередніми матеріалами.

– *Коротка письмова робота з оцінюванням*. Завдання полягає в тому, що студенти індивідуально, в парах чи міні-групах пишуть розгорнуту відповідь на запитання. Після цього відбувається презентація однієї або кількох робіт і група спільними зусиллями оцінює їх відповідно до критеріїв, за якими пізніше будуть оцінюватися інші роботи студентів.

– *«Думалки» (quick-thinks)*. завдання, які можуть виконати окремі студенти, пари чи маленькі групи за дуже короткий час. Такі завдання допомагають студентам оцінити розуміння нового матеріалу, поставити запитання, виправити хибний хід думок, а також вчитися одне від одного.

Вагомим чинником інноваційності й інтерактивності лекційних (як і практично-семінарських) занять є використання цифрових технологій і платформ. Це, насамперед, забезпечує розширення доступу до актуальної інформації в режимі «тут-і-тепер»; створює можливості для спільної праці безпосередньо під час навчального заняття (зокрема, створення міні-проєкту, чи проведення «мозкового штурму»); створення середовища для інтерактивності та зворотного зв'язку. Великі

можливості для спільного онлайн-навчання пропонують чимало різноманітних цифрових сервісів (наприклад, ресурси Promethean: Explain Everything, ActivInspire, Promethean Web Apps, Learn Promethean та ін.) [2; 4; 13; 14]. Труднощі виникають в їх доступності (технічній, технологічній, часовій чи фінансовій) для викладачів та студентів. Суперечність також виникає в очікуваннях від офлайн-заняття: студенти бажають безпосереднього між суб'єктного спілкування, а викладач наполягає на предметно-опосередкованій функціональній взаємодії.

На основі аналізу кращих практик цифрової трансформації у закладах вищої освіти українські дослідниці Гриньова М.В., Хоменко Л.Г. [4] стверджують, що це необхідний суспільний тренд, який сприяє розв'язанню ряду важливих завдань, включаючи надання майбутнім фахівцям необхідних навичок, адаптацію до нових освітніх концепцій та ефективне використання сучасних інформаційних технологій, особливо під час війни, оскільки вона дозволяє забезпечити безперервність освітнього процесу навіть у найважчих умовах. Застосування онлайн-освіти та цифрових інструментів дозволяє проводити освітній процес на відстані, забезпечуючи доступ до якісної освіти незалежно від місцезнаходження та ситуації. Це робить освіту більш гнучкою та доступною для різних груп здобувачів вищої освіти і дозволяє педагогам застосовувати інноваційні освітні методи з більшою ефективністю. Загалом, цифрова трансформація у навчанні й освіті виступає як інструмент, що забезпечує реновацію традиційних (лекційних і практично-семінарських) занять та імплементацію очікуваних результатів навчання у майбутню фахову діяльність.

Для висвітлення очікувань, уявлень та понять сучасних студентів щодо ролі та освітніх функцій лекційних занять нами було проведено дослідницьке опитування серед здобувачів освіти різних спеціальностей («Професійна освіта (транспорт)», «Управління документальними процесами та науково-технічний переклад», «Економічна та бізнес-освіта»), та курсів навчання (2–3–4, магістри) кількох закладів вищої освіти. Опитування здійснювалось за допомогою Google-форми протягом вересня-жовтня 2024 року (32–33-й місяці війни в Україні) – тобто усі учасники отримали через платформу Telegram вільний доступ за посиланням на ресурс нашого дослідження. В ході опитування застосовано запитання з відкритими, закритими та короткими відповідями, здійснено обробку й аналіз статистичних даних.

Результати за даними нашого соціологічного дослідження серед опитаних виявили, що студенти переважно прихильно (позитивно) ставляться до лекції – як форми навчального заняття і до викладача – лектора (100 %); намагаються

відвідувати лекційні заняття (73 %), а серед причин невідвідування вказують переважно сімейні обставини (38 %) та необхідність працювати для отримання фінансового доходу (45 %) за можливості самостійного опрацювання навчальних матеріалів і надання викладачем дорожньої карти дисципліни та чітких інструкцій, індивідуальної навчальної траєкторії щодо результатів вивчення курсу. Учасники опитування зазначають, що лекція дає можливість інтеракції «тет-а-тет»; системного бачення тематичної картини навчального матеріалу; виявлення ціннісних ставлень та уявлень суб'єктів навчального процесу щодо поставлених завдань і питань; створення ситуації ментального моделювання навчального успіху, коли студенту пропонується на завершення навчального заняття зробити власні висновки та можливості імплементації розглянутого матеріалу. Окреме питання стосувалося використання гаджетів і смартфонів під час заняття – позиція респондентів виявилась доволі нейтральною. У процесі нашого дослідження ми запропонували студентам здійснити самоперевірку інтернет-залежності. Серед опитаних жоден не був обізнаний про загрози інтернет-залежності та можливості діагностування цього явища у спектрі особистісних рис. Виявлено, що серед опитаних переважають середні рівні показників інтеграції з інтернет-середовищем (2–3 за 5-ти рівневою шкалою), тобто, студенти переважно в змозі самостійно контролювати використання Інтернету та соцмереж, з урахуванням своєї потреби. Більше часу проводять в інтернеті й соцмережах студенти дещо замкнуті, неохочі до активної міжособистісної взаємодії, з невираженою асертивністю та громадянською позицією [5]. Щодо використання гаджетів (смартфонів) (погодилися понад 90 %) з навчальною метою під час лекційних занять, респонденти вказують такі можливості: знаходження невідомого цікавого матеріалу; перевірка достовірності інформації; виконання діагностичних тестів; доступ на Google Classroom, де є інформація основна й додаткова з предмету та завдання для самостійного опрацювання; пошук інформації за темою заняття; доступ (через Zoom, Google Meet, Telegram) для студентів, які фізично не можуть бути присутні. Умовою доцільного використання гаджетів вказано, що викладач має попередньо пояснити і продемонструвати такі моделі використання. З опитування випливає, що студенти ставлять «живе спілкування» з викладачем на занятті понад використання чатів, виконання інших завдань за допомогою штучного інтелекту. Водночас, переважно несхвально респонденти відгукуються про відеолекції (записані заздалегідь) – оскільки відсутня можливість обговорити спірні моменти нового матеріалу, крім того, викладач втрачає прямий контакт з аудиторією.

З урахуванням вищезазначеного, ми погоджуємось із твердженням дослідників, що дія лекції не завершується після її закінчення, вона вартісна своїм пролонгованим впливом та повинна залишитися в пам'яті слухачів і підштовхувати їх до подальшого, поглибленого вивчення дисципліни, а вплив лекційного матеріалу має стимулювати й розвивати, не тільки систему знань, а мислення й навички самостійної дослідницької роботи [10; 11].

Висновки. Отже, сучасна академічна лекція як засіб репрезентації живої взаємодії суб'єктів навчання – педагога та учнів зберігає свою актуальність та значимість в умовах освітніх делекацій, труднощів війни в Україні, зниження навчальної та суспільної мотивації молоді. Лекція – один з найвагоміших методів навчальних занять і має великі дидактичні ресурси для забезпечення цілей і завдань фахової підготовки здобувачів освіти. Для підвищення ефективності лекційних занять доцільним є збільшення інструментів інтерактивного та соціально-аксіологічного змісту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біляєва О.М. Сучасна академічна лекція. *Світ медицини та біології*. 2015. № 4(53). С. 143–146.
2. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.
3. Гончаренко С.У. Методика як наука. [Електронний ресурс]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706565.pdf>
4. Гриньова М.В., Хоменко Л.Г. Стратегії та перспективи цифровізації освіти в умовах воєнного періоду: Аналіз на прикладі ПНПУ імені В.Г. Короленка. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка*, 2024. Випуск 215. С. 32–38. DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-32-38. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/issue/view/38/80>
5. Гуменюк А.В., Ковальчук Г.О. Індивідуальні наслідки залежності від соцмереж у студентської молоді та їх превенція у процесі навчання. II Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці» (15–16 жовтня 2024 р) : Тези. К. : НТУ, 2024.
6. Кучер В.В., Ковальчук Г.О. Перепони до розвитку навичок соціалізації молоді в умовах війни. II Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці» (15–16 жовтня 2024 р) : Тези доповідей. К. : НТУ, 2024.
7. Нагірний В.В. Стан практики інтеграції методів навчання у процесі підготовки бакалаврів галузі права. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 96'2023. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. С. 70–74. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.96.13>
8. Огреніч М.А. Інтерактивна лекція як одна з новітніх форм навчання. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 2011. № 11-12. С. 161–166.
9. Попадич О.О., Прокопенко І.В., Стечкевич Л.К. Інтеграційна трансформація методів навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів. *Revistă științifică progresivă (P.P. Revista «Jurnalul Umanitar Modern» S.R.L., Молдова)*, 2019, 1. С. 24–28.
10. Сучасна лекція: методика підготовки і проведення : методичний посібник / уклад. Н. В. Безлюдна, О. І. Безлюдний, О. Л. Кірдан, О. М. Коберник. Умань : Візаві, 2017. 102 с.
11. Чи справді варто скасувати лекції? 5 способів зробити їх суперкорисними. URL: <https://osvitoria.media/experience/chy-spravdi-varto-skasuvaty-lektsiyi-5-sposobiv-zrobyty-yih-superkorysnymy/>
12. Широка А. О. Як сконструювати інтерактивну лекцію? *Центр навчальних та інноваційних технологій УКУ* (16.03.2021). [Електронний ресурс]. URL: <https://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/yak-skonstruyuvaty-interaktyvnu-lektsiyu/>
13. Promethean. URL: <https://www.prometheanworld.com/>
14. The leading online whiteboard for teaching. URL: <https://explaineverything.com/>